

1.10 Middelalderbyens universitetsmiljø

København som hovedstad: Komplekset af bygninger til landets ældste universitet.

Beskrivelse af kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter en række ejendomme med nuværende eller tidligere tilknytning til Københavns Universitet og består af otte delområder, herunder Universitetsfirkanten ved Frue Plads samt annekserne Bispetorv, Studiegården og Metropolitanskolen. Desuden omfatter kulturmiljøet Rundetårn og Trinitatis Kirke, de fire kollegier Valkendorf, Borchs, Elers og Regensen samt to professorgårde på Store Kannikestræde.

Kulturmiljøet er del af kulturmiljø 1.2 Middelalderbyen. En del af universitets nyere historie kan desuden findes i kulturmiljø 1.11 Universitetsparken.

Begrundelse

Københavns Universitet har med sin placering ved Frue Plads sat sit særlige præg på den historiske bykerne og udgør et selvstændigt kulturmiljø indenfor middelalderbyens afgrænsning. Kulturmiljøets markante og velbevarede enkeltbygninger, harmoniske husrækker og veldefinerede by-, gård- og haverum vidner om universitetets historiske betydning som landets dannelsesmæssige centrum.

Den oprindelige universitetsfirkant

Københavns Universitet blev grundlagt i 1479 men fik først i 1539 til huse indenfor den karré mellem Frue Plads og Krystalgade, der i dag betegnes som den oprindelige 'universitetsfirkant'. Den ældste bevarede bygning er Konsistoriebygningen fra 1420, der også er Københavns ældste verdslige bygning og stammer fra Roskildebispens københavnerresidens, som universitetet overtog efter reformationen. Størstedelen af universitetets bygninger gik tabt ved branden i 1728 og englændernes bombardement i 1807, og Universitetsfirkanten blev genopbygget i en periode på mere end 150 år fra 1732 til 1906.

Rundetårn og Trinitatis Kirke

Efter ønske fra Christian IV fik universitetet i 1642 sit astronomiske observatorium i Rundetårn, og senere indviedes Trinitatis Kirke, hvor universitetsbiblioteket blev lokaliseret over kirkerummet.

Universitetsmiljøet i middelalderbyen

I gaderne omkring Universitetsfirkanten, bl.a. i Store Kannikestræde, opstod tidligt et universitetsmiljø med antikvarier, boghandlere, studenterkollegier og professorboliger. De to professorgårde i Store Kannikestræde blev opført omkring år 1752. Kollegierne Valkendorfs, Elers, Borchs og Regensen udgør væsentlige dele af kulturmiljøet som eksempler på de studerendes historiske tilknytning til Middelalderbyen. Valkendorfs fra 1588, er Nordens ældste, men har dog til huse i en nyere bygning, og Regensen fra 1623, er landets næstældste.

Universitets annekser

I starten af 1900-tallet blev der behov for mere plads, og der blev tilføjet flere annekser udenfor Universitetsfirkanten, herunder Bispetorvsannekset, der blev opført til Studentersamfundet i 1901, og Studiegården i Studiestræde og Sankt Peders Stræde, der blev indrettet af universitetet i 1915-16 og tidligere husede Polyteknisk Lærestanstalt. I 1939 overtog universitetet Metropolitanskolens bygninger.

I 2017 flyttede universitetet undervisningsfaciliteterne til Søndre Campus, og i dag er kun fællesadministrationen i Universitetsfirkanten tilbage.

Bærende bevaringsværdier

- 'Universitetsfirkanten' herunder Hovedbygningen, Kommunitetsbygningen, Konsistoriebygningen, Professorvillaen, Universitetsbiblioteket og Museumsbygningen samt de to gårdrum Lindegården og Magnoliegården med træbeplantning.

- Studiegårdskomplekset herunder Universitetsannekset, Studiegården, Kvæsturbygningen og Sankt Peders Stræde 5 samt gårdrum.
- Rundetårn og Trinitatis Kirke.
- Bispetorvsannekset.
- Metropolitanskolen.
- Professorgårdene, Store Kannikestræde 11 og 13.
- Kollegierne Valkendorf, Borch, Elers og Regensen inklusivt gårdrum og haver samt fredede havepavilloner og hegn.

Nuværende sikring

- Universitetsfirkanten, Metropolitanskolen, Rundetårn, professorresidenserne, Regensen, Borchs Kollegium og dele af Elers Kollegium er fredede.
- Trinitatis Kirke er sikret ved lov om Folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.
- De øvrige bygninger er udpeget som bevaringsværdige i kommuneplanen.
- De fire kollegier samt Studiegården og Metropolitanskolen er omfattet af lokalplaner, der udpeger bevaringsværdig bebyggelse og bevaringsværdige træer.
- Kollegiernes opretholdelse er sikret i deres fundatser.

Sårbarhed

Kulturmiljøets bygninger er, i det omfang de ikke er sikret gennem fredning og bevaringsbestemmelser, sårbare overfor om- og tilbygninger, der ikke er tilpasset bygningernes oprindelige arkitektoniske udtryk. De ubebyggede arealer er sårbare overfor ændringer, herunder tilføjelser af byrumsinventar, der ikke er tilpasset kulturmiljøets historiske helhedspræg.

Udviklingsmuligheder

Kulturmiljøet er fuldt udbygget og bør opretholdes i sin nuværende form. Der er derfor meget begrænsede udviklingsmuligheder.

